

**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ В АЛГОРИТМИ
ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ**

Куркула Андрій Геннадійович

*аспірант кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права
Класичного приватного університету
м. Запоріжжя, Україна*

Україна, як країна, що активно інтегрується в світову економіку, постійно стикається з проблемами фінансової злочинності та відмивання грошей, що ставить під загрозу стабільність банківської системи.

Недостатність внутрішніх механізмів контролю й моніторингу фінансових транзакцій українських банків сприяє неповному виявленню та припиненню злочинних схем.

З кожним роком спостерігається постійна тенденція з підвищення вимог стосовно боротьби з відмиванням грошей та фінансування тероризму, що призвело до підвищення витрат та складності серед банків всіх країн світу. У зв'язку з цим підвищився рівень регуляторних вимог до банків кореспондентів та транскордонні фінансові мережі.

Впровадження міжнародного досвіду в алгоритми фінансового моніторингу відкриває можливості для покращення ефективності заходів боротьби з фінансовою злочинністю в Україні. Світові стандарти та передовий досвід у цій сфері можуть стати цінними джерелами знань для українських фахівців у боротьбі з фінансовими злочинами.

Актуальність проблеми підкреслюється необхідністю вдосконалення механізмів моніторингу, щоб забезпечити ефективну протидію фінансовим злочинам та зберегти довіру до банківської системи. Саме для досягнення бажаного результату, необхідно розуміння ризиків відмивання грошей та фінансування тероризму, а також проводити якісний аналіз системи протидії відмиванню грошей та фінансування тероризму на рівні держави та окремо взятого банку.

Один із шляхів вирішення цієї проблеми полягає в ознайомленні та аналізі міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу, зокрема, здобуття відомостей про найефективніші практики.

FATF (Групи з розробки фінансових заходів протидії відмиванню грошей) рекомендує виявляти, розуміти та оцінювати ризики відмивання грошей та фінансування тероризму у своїй юрисдикції. Наступним кроком за рекомендацією FATF є вжиття заходів та застосування ресурсів для зниження ризиків на основі їх оцінки. «Співмірність з виявленими ризиками» заходів протидії відмиванню грошей є ключовим принципом з

сорока рекомендацій FATF. Так при високому рівні ризику відмивання грошей необхідно застосовувати посилені заходи, тоді як при низькому рівні ризику допустиме спрощення процедур¹.

Банківські ризики виникають в банківській системі тільки під час проведення банківської діяльності. Зв'язок банківської системи та ринкових відносин призвів до невід'ємності ризиків у банківських продуктах. Державним регулятором визначаються банківські ризики, як потенційні можливості втрати доходів або зменшення ринкової вартості банку у зв'язку з негативним впливом зовнішніх або внутрішніх чинників. Перелік значущих ризиків, які банк повинен комплексно оцінити, входять: кредитний ризик, ризики ліквідності, операційний ризик, комплаєнс ризик, та інші ризики, якими банк ризикує, здійснюючи свою діяльність. Варто зазначити, що згідно з Положенням НБУ «Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», безпосереднє управління комплаєнс-ризиком, визначеним як значущий ризик, обов'язково повинно включати процедури та процеси забезпечення відповідності діяльності банку вимогам законодавства, зокрема в сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення².

Впровадження FATF концепції ризик-орієнтованого підходу, що визначається як певна інновація в аспектах протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму, наприкінці 1990-х років, дав поштовх для формування національного законодавства у багатьох країнах протидії відмиванню коштів, на сам перед в США та згодом у Європейському союзі.

На протязі останніх років, ризик-орієнтований підхід застосовується не тільки державними органами, а й приватними компаніями, що підпадають під дію антилегалізаційного законодавства, наприклад банками, страховими компаніями, нотаріусами. Рекомендації FATF наголошують на необхідності країн більш точно розуміти ризики. Так протягом останніх 5-ти років розширюються національні оцінки ризиків, які в свою чергу зв'язуються з національними ризиками, визначеними у Європейському союзі³ [3].

Банківським установами, у зв'язку з необхідністю відповідати нормативним вимогам щодо атилегалізаційної діяльності, розробляють методології для оцінки ризиків відмивання грошей в рамках проведення належної перевірки клієнтів. Банки постійно інвестують в моделі та ІТ-

¹Внукова Н. М. Ризик-орієнтований підхід суб'єктів первинного фінансового моніторингу до класифікації клієнтів. Сучасні проблеми фінансового моніторингу : матеріали Всеукр. науково-практ. конф. 2018. Харків. 20–24 с.

² Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 11.06.2018 р. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 04.03.2024).

³ Коваленко В.В., Єгорова А.С. Імплементация міжнародного досвіду в системі оцінювання банківського ризику легалізації доходів отриманих злочинним шляхом. Збірник наукових праць Одеського національного економічного університету. 2021. Вип. 11-12. 33-41 с.

інструменти, що засновані на останніх наукових досягненнях, в тому числі таких як штучний інтелект, проте реалізація таких інструментів, через їх недостатню імплементованість в міжнародні стандарти протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму, залишається досить важкою.

Також необхідно зазначити, що анонімізація використання віртуальних валют та можливість їх конвертації в готівку, або можливість проводити оплати криптовалютами платіжними картками, дозволяє злочинцям обходити більшість з існуючих алгоритмів з виявлення відмивання грошей та фінансування тероризму. Більшість операторів обміну віртуальною валютою відкривають свої платіжні платформи за кордоном, ускладнюючи відстеження клієнтів, що робить цей сектор вразливим для відмивання грошей⁴ [4].

Таким чином, якщо суб'єкти первинного фінансового моніторингу, на самперед в банківській системі, неефективно керують легалізаційними ризиками, це може завдати значної шкоди як конкретним банківським установам, так і банківській системі у цілому. Багато банків вже мають внутрішні правила, щоб відповідати нормативно-правовим вимогам у сфері протидії відмиванню грошей та активно залучаються у розробці новітніх алгоритмів та методик по вдосконаленню алгоритмів комплаєнсу.

Активна співпраця з міжнародними організаціями на державному рівні дозволить своєчасно імплементувати міжнародні нормативно-правові вимоги до національного законодавства України на самперед щодо; заходів належної перевірки клієнтів та системи моніторингу на основі зібраної інформації та виявлених ризиків як для банку, так і клієнта; системи моніторингу до бізнесу клієнтів та ризиків банку для точної звітності до фінансового розвідувального підрозділу; оцінки ризиків до конкретної діяльності кожної банківської установи.

⁴ Омельченко О. І., Островський Д. М. Шляхи мінімізації ризиків легалізації доходів клієнтів банку. Бізнесінформ. Харків. 2019. № 6. 239-245 с.